

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

*Mîn ew nivîstî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan*

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

CIVÎNA BRUKSELÊ

Civîna biharê ya li ser pirsên rastnivîsîn û nûkiri-
na kurmancî di rojên 17 - 23ê nîsanê 1988an de li bajarê
Brukselê, paytexta Beljîkayê, çê bû.

Ji nivîskar, rojnamevan, ronakbîr û zimannasên
kurd ên derwayî welêt ên ku hatibûn vê Civînê ev in :
Khosrow ABDOLLAHÎ (Selmas), Moayed AHMED
(Behdînan), Kazim BABA (Dêrsim), Lutfî BAKSÎ
(Batman), Rojen BARNAS (Diyarbakir), Egîd DIJWAR
(Bişêrî), Evdo (nûçegihanê Kurdistan Press), Derwêş
FERHO (Mêrdîn), D. ÎZOLÎ (Dêrsim), Mûsa KAVVAL
(Hekarî), K. NEZAN (Diyarbakir), Hiner SALIM
(Behdînan), Şahîn B. SOREKLÎ (Koban), Yücel YEŞİLGÖZ
(Dêrsim), Memo YETKÎN (Semsûr) û Reşo ZÎLAN.

Ji vê listê dixuye ku di civîna biharê de ji bakur
ta başûr, ji rohelat ta rojavayê navçeyên kurmancîxêvên
Kurdistanê beşdar hebûn. Giraniya bernamêya civînê
vêcarê li ser peyvnasiya (termînolojîya) rojnamevaniyê û
ya anatomiyê bû. Sal bi sal hejmara kovarên kurdî zêde-
tir dibe, hewcedariya bi peyvên kurdî ji bo behskirina
bûyer û qewimandinên rojane ji li wê gorê hingî diçe xwe
xurtir nîşan dide. Di Civîna de li ser hin ji van peyvên bin-
gehîn hate axaftin, hinên din, ku bêtir lê fikirin û xebat
dixwazin, man civîna payizê. Heçî anatomiyê, xebatên
civînê dan xuyakirin ku zimanê me di vî warî de gelekî
dewlemend e ; ji bo hin parçeyên laşê mirov di şûna
navêkî de çend nav hene. Lê herwekî ev nav di xwendeg-
gahan de nayên hîn kirin, hin Kurd, nemaze bajarî, baş
nizanin bi rastî kîjan nav ji bo kîjan parçeyê laş e. Lewra
em van navan li ser wêneyên zanistî yên anatomiya mirov
bi çîh dikin, ta ku xeletî, tevlihevî û şaşbikaranîn kêmtir
bibin. Xebata li ser anatomiyê ewê di civînên ku tên de ji
dom bike.

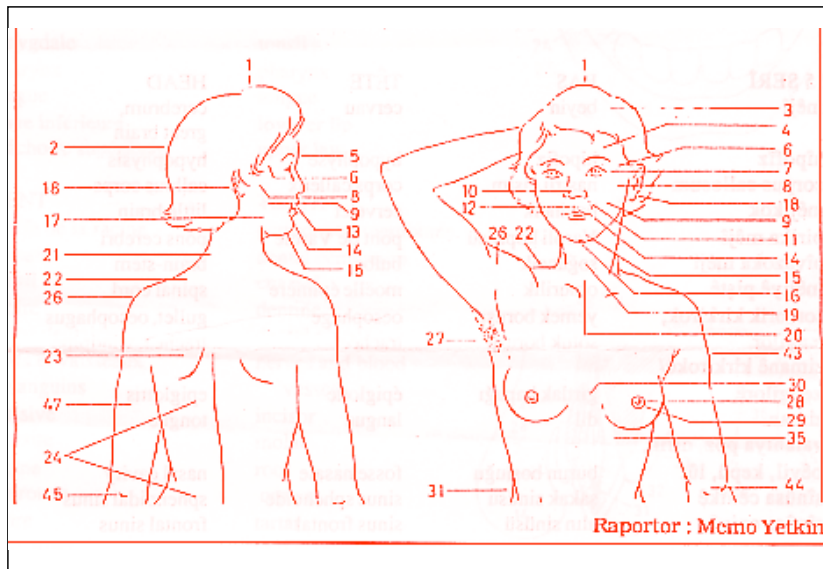
Wekî her car, di bernamêya Civîna Brukselê de
jî, hin pirsên jiyana rojane hebûn. Îca, beşdar li ser navên
biharatan û ên navgînên derwayî xebitîn. Ew wisa ji vege-
riyan ser hin navên îdarî û siyasî ku di civîna berê de zelal
nebûbûn.

Bernamêyên civînan şeş meh berê tên kifş kirin.
Komele, kovar an komikên kurd ên ku dixwazin hin pir-
sên taybetî pêşniyarî van civînan bikin, divê ku di wextê
de daxwaziyên xwe bi name ji Enstîtuyê re binivîsin.
Stûnên *Kurmancî* ji rexne û pêşniyarên xwendevan re
vekiñ ne.

Amanc û merema me ew e ku bi hevkarîya
Kurdên ku bi zimanê xwe dizanin û jê hiz dikin kurman-
ciya nivîskî têkûz, ahengdar, bi mantiq, zelal û spehîtir
be.

KURMANCÎ

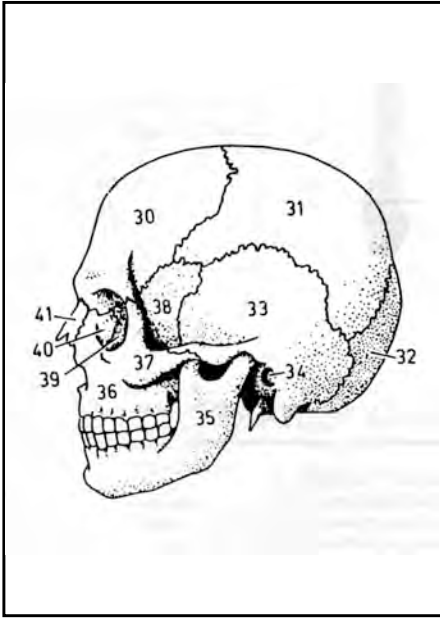
ANATOMIYA MIROV

Raporator : Memo Yetkîn

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
1- 18 SERÎ	BAŞ	TÊTE	HEAD
1 - Tasa serî, tepika serî, tepa serî, qoq	kafa tası, kafa tası zirvesi	crâne, somet du crâne	crown of the head, top of the head
2- patik	artkafa	occiput	back of the head
3- por	saç	chevelure	hair
4-17 RÛ	YÛZ	FACE	FACE
4-5- enî	alın	front	forehead
4- pêşcênîk, beşik	alın çıkıntısı	bosse frontale	frontal eminence
5- navçav	iki kaş arası, belce	glabelle	superciliary arch
6- cênîk	şakak	tempe	temple
7- çav	göz	œil	eye
8- hinarik	elmacık	pommette	cheekbone
9- dêm, lam, rû	yanak	joue	cheek
10- poz, difin, kepû, lût, bêvil	burun	nez	nose
11- bêrûmet		sillon naso-générien	nasolabial fold
12-		sillon sous-nasal	philtrum
13- dev	ağız	bouche	mouth
14- kujê lêvê	dudakların birleşme yeri	commisure des lèvres	labial commisure
15- çene, erzîng	çene	menton	chin
16- çenegeh	çene çukurcuğu	fossette mentonnière	dimple in the chin
17- çelêfîk, çen, alçen	üstçene	mâchoire inférieure	jaw
18- guh	kulak	oreille	ear
19-21- STÛ	BOYUN	COU	NECK
19- qirik	bogaz	gorge	throat
20- çala gerdenê		fossette sous-sternal	hollow of the throat
21- çema stû	ense	nuque	nape of the neck

Anatomiya Serî

30-41 QERQÛDE, SKELET

- kilox
30- textikê eniyê, hestiyê eniyê
31- tasa serî
nîve tasa rastê
nîve tasa çepê
32- hestiyê patikê
33- hestiyê beleguhê
34- kerrika guh

35- hestiyê çena jêrîn
36- hestiyê çena jorîn
37- hestiyê hinarikê
38- hestiyê cênîkê
39- hestiyê kortika çav
40- hestiyê kaniya çav
41- hestiyên poz, dîfîn, kepû, lût, bêvil

ÎSKELET

- kafatasî
alın kemigi
çeber kemigi
sağ yan kafa kemigi
sol yan kafa kemigi
arkakafa kemigi
yankafa kemigi
kulak yolu

altçene kemigi
üst çene kemigi
elmacık kemigi
şakak kemigi
göz çukuru kemigi
göz pınarı kemigi
burun kemikleri

SQUELETTE

- crâne
frontal
pariétal
pariétal droite
pariétal gauche
occiput
temporal
conduit auditif

maxillaire inférieur
maxillaire supérieur
os malaire
sphénoide
ethmoide
unguis, os lacrymal
os nasaux

SKELETON

- skull
frontal bone
parietal bone
right parietal bone
left parietal bone
occipital bone
temporal bone
external auditory canal
lower jaw bone
upper jaw bone
cheekbone
sphenoid bone
ethmoid
lachrymal bone
nasal bones

42-55 SERÎ

- 42- mêtî
43- hîpofiz
44- corpus callosum
45- mêtîkok
46- pîrikâ mêtî
47- pîvazoka mêtî
48- mêtîyê piştê
49- sorsoirik, kirkirok
50- zengilor
51- zîmanê kirkirokê/zengilorê
52- zîman
53- valahiya poz, dîfîn,
bêvil, kepû, lût
54- sînûsa cênîkê
55- sînûsa eniyê

BAŞ

- beyin
hipofiz
nasırlı cisim
beyincik
Varoli köprüsü
soğancık
omurilik
yemek borusu
soluk borusu
gırtlak kapağı
dil
burun boşluğu

şakak sinüsü
alın sinüsü

TÊTE

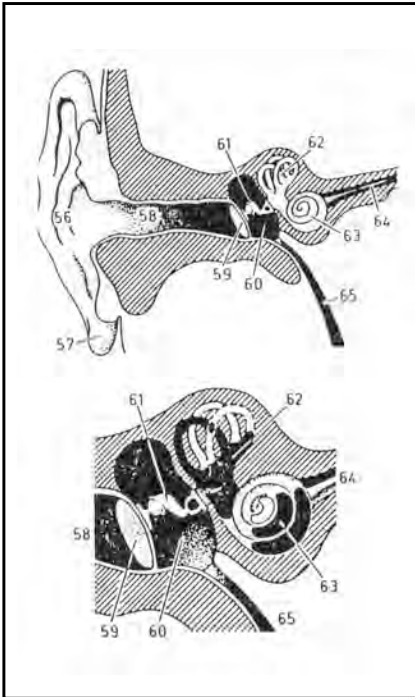
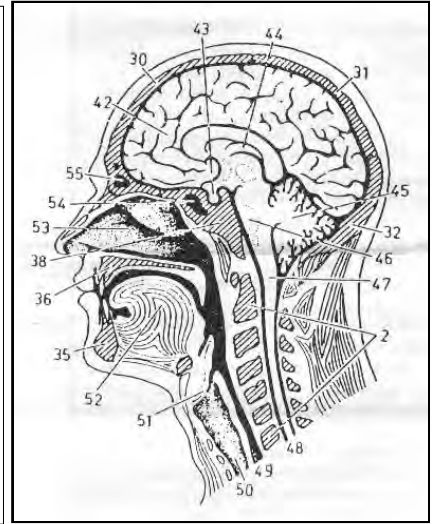
- cervau
hypophyse
corps calleux
cervelet
pont de Varole
bulbe
moëlle épinière
oesophage
trachée
épiglote
langue
fosse nasale

sinus sphénoide
sinus frontal

HEAD

- cerebrum, great brain
hypophysis
callous corps
little brain
pons cerebri
brain-stem
spinal cord
gullet, oesophagus
trachea, windpipe
epiglottis
tongue
nasal cavity

sphenoidal sinus
frontal sinus

56-65 ORGANÊ BIHÎSTINÊ

GUH

- 56- 58 guhê derva
56- kevçika guh
57- nermika guh, gurçika guh
58- kerrika guh
59-61 guhê navîn
59- perdeya guh
60- valahiya guhê navîn
61- hestîkên bihîstinê,
çakûç, sindan, zengû
62-64- guhê hundirîn
62- labîrent
63- şeytanok
64- rehê bihîstinê
65- boriya Ostakî

KULAK

- dış kulak
dış kulak kepçesi
kulak memesi
kulak yolu
orta kulak
kulak zarı
orta kulak boşluğu
orta kulak kemikleri,
çekiç, örs, üzengi
iç kulak
labirent
salyangoz
işitme siniri
Ostakî borusu
çimika guh
kevîya guh
serçimika guhsarmal

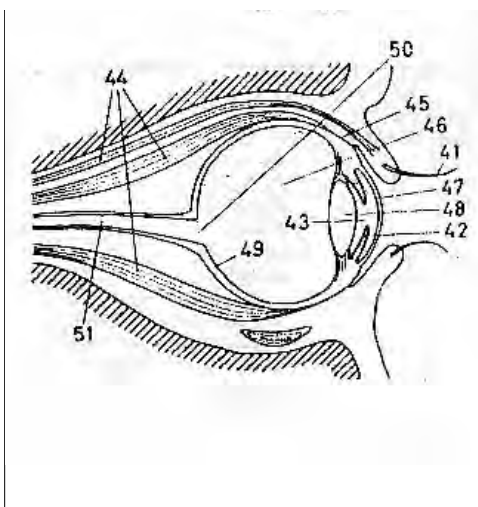
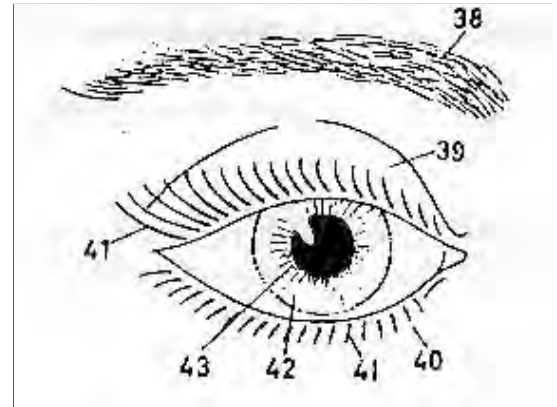
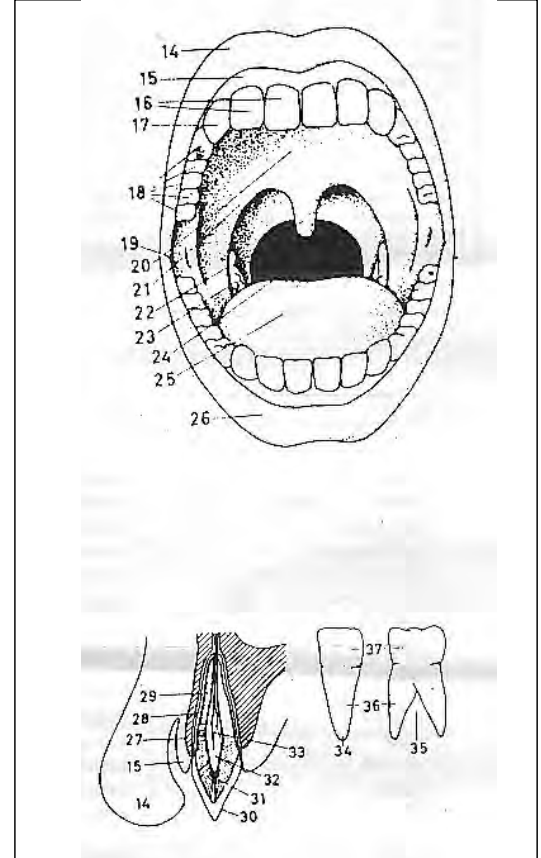
OREILLE

- oreille externe
pavillon
lobe
conduit auditif
oreille moyenne
tympan
caisse du tympan
osselets de l'oreille,
marteau, enclume, étrier
oreille interne
labyrinthe
limaçon
nerf auditif
trompe d'Eustache
tragus
anthélix
hélix

EAR

- external ear
auricle
ear lobe
external auditory canal
middle ear
tympanic membrane
tympanic cavity
ossicles, hammer,
anvil, stirrup
internal ear
labyrinth
cochlea
auditory nerve
Eustachian tube
tragus
helix

14-37 DEV û GEWRÎ	ağız ve boğaz	la bouche et le pharynx	mouth and throat
14- lêva jorîn	üst dudak	lèvre supérieure	upper lip
15- pidî	diş eti	gencive	gum
16-18 DIRAN an DIDAN	DIŞ	DENT	TEETH
16- diranên pêşîn, diranên beşîk	kesici dişler	incisives	incisors
17- diranên tûj, qîl	köpek dişleri	canines	canine tooth
18- diranen kursî, diranên paşî	azı dişler	molaires	premolars
19- kujêdev	dudakların birleşme yeri	commisurre des lèvres	labial commisure
20- esmanê dev, panîka dev, kama dev	damak	palais	hard palate
21- nermika esmanê dev	yumuşak damak	voile du palais	soft plate velum
22- zimanê biçûk, zimanok	küçük dil	luette	uvula
23- behîvok, aloq, gelale	bademcik	amygdale	tonsil
24- gewrî, hefik	boğaz	pharynx	pharynx
25- ziman	dil	langue	tongue
26- lêva jêrîn	alt dudak	lèvre inférieure	lower lip
27- çena jorîn	üst çene	mâchoire supérieure	upper jaw
28-37 DIRAN	DIŞ	DENT	TEETH
28- kîsikê diran	dişkökü zarı	coiffe de la racine	periodontal membrane
29- hesteyê diran	diş çimentosu	cément	dental cementum
30- sedefa diran	emaye	émail	enamel
31- aca diran	fildişi kısma	ivoire	dentine
32- pûka diran	iç/orta tabaka	pulpe dentaire	dental pulp
33- reh û damarên diran	diş sinir ve damarları	nerfs et vaisseaux sanguins	nerves and blood vessels
34- beşîk	kesici diş	incisive	incisor
35- diranê kursi	azı diş	molaire	molar
36- koka diran	diş kökü	racine	root
37- taca diran	diş tacı	couronne	crown
kepîr	kîreç	tartre	tartar
kepîr girtin	kîreç tutmak	s'entarter	to fur up

38-51 ÇAV	GÖZ	CEIL	EYE
38- biñî	kaş	sourcil	eyebrow
39- palikê çavê jorîn	üst göz kapağı	paupière supérieure	upper eyelid
40- palikê çavê jêrîn	alt göz kapağı	paupière inférieure	lower eyelid
41- bijang	kirpik	cil	eyelash
42- reşîka çav, iris	iris	iris	iris
43- bibîk	göz bebeği	pupille	pupil
44- masûlkeyên çav	göz kasları	muscles	ocular muscles
45- gûza çav	göz yuvarlağı, göz küresi	occulomoteurs	muscles
46- spîka çav	göz akı	globe oculaire	eyeball
47- perdeya çav, gilêne	saydam tabaka	corps vitré	vitrous body
48- nîske	göz merceği	cornée	cornea
49- tora çav, retina	ağ tabaka	crystallin	lens
50- piniya kor	kör nokta	rétine	retina
51- reha bînahiyê	görme siniri	papille	blind spot
		nerf optique	optic nerve

darçîn	tarçîn	cannelle	cinnamon	cinnamomum ceylanicum
mêxik	karanfil	clou de girofle	clove	eugenia caryophyllata
vanîl	vanilya	vanille	vanilla	vanilla planifolia
reşreşk, hefsûdank	çörek otu	carvi, cumin des prés	caraway seeds	nigella sativa
simaq	sımak	sumac	sumac	rhus cotinus
rihan	reyhan, fesleğen	basilic	basil	ocimum basilicum
catir, cehtiñ	mercankök	origan, marjolaine	origan	origanum vulgare
tarxûn	tarhûn	estragon	tarragon	artemisia dracunculus
kuñî	kuri	curry	curry	
riha zer, koka zer	hint safranı	curcuma, safran des Indes	curcuma	
pijinda, şiwît	dere otu	aneth	aneth	anethum
tovxerdel	hardal	moutarde	mustard	
kuncî	susam	sésame	sesame	
zererek	keten	lin	flax	
îsota Kayenê	Kayen biberi	poivre de Cayenne	Cayenne pepper	
xweya limonê, limondûz	limontozu	acide citrique	citric acid	
bibera sor	kırmızı biber	paprika	paprika	

Termên siyasî û îdarî

<i>kurî</i>	<i>tirkî</i>	<i>fransîzî</i>	<i>îngilîzî</i>
komar	cumhuriyet	république	republic
komarî	cumhuriyetçi	républicain, e	republican
sîstema komarî	cumhuriyetçi sistem	systeme républicain	republican system
komarxwaz	cumhuriyet taraftarı	républicain, partisan de la république	republican, who is in favor of republic
komarparêz	cumhuriyet savunucusu	défenseur de la république	defender of republic
komarperest	koyu cumhuriyetçi	républicain fanatique	fanatic republican
serbajar	başşehir, başkent	capitale	capital
berbajar	banliyö	banlieu	suburbs, outskirts
bergir	savunucu	défenseur	defender
bergirî	savunma	défense	defence
wezareta bergiriyê	savunma bakanlığı	ministère de la défense	ministry of defence
dadmend	adil	juste, équitable	just, fair
dadmendî	adalet	justice, équité	justice, fairness
wezareta dadmendiyê	adalet bakanlığı	ministère de la justice	ministry of justice
guhastin (biguhêze !), l.	ulaştirmek, nakletmek	transporter	to transport, to carry, to move
guhastin, <i>n.m.</i>	ulaştırma, nakliye	transport	transportation
wezareta guhastinê	ulaştırma bakanlığı	ministère des transports	ministry of transportation
hîn bûn, fêr bûn, l.	öğrenmek	apprendre	to learn
hîn kirin, fêr kirin	öğretmek	enseigner, instruire	to teach
hînbûn, fêrbûn, n.m.	öğrenme	apprentissage	learning
hînkirin, fêrkirin, n.m.	öğretim, talim	instruction	teaching, training, instruction
hevotin (bihêvoje !), l.	eğitme, terbiye etmek	éduquer, apprivoiser	to educate, to tame
hevotin, <i>n.m.</i>	eğitim	éducation	education
hînkirin û hevotin	talim ve terbiye	instruction et éducation	teaching and education
wezareta hevotina neteweyî	millî eğitim bakanlığı	ministère de l'éducation nationale	ministry of national education
nehevijî	terbiyesiz	inédoué	uneducated
gihandin(bighîne !), l.	yetiştirmek	former	to train
gihandin, <i>n.m.</i>	yetiştirme	formation	training
ragihandin, (ragihîne!), l.	iletişim	communication, transmission	communication, transmission
ragihandin, (ragihîne !), l.	iletme	communiquer, transmettre	to communicate, to transmit
tele-ragihandin <i>n.m.</i>	tele-iletişim	télé-comunication	tele-communication
navginên ragihandinê	iletişim araçları	moyens de communication	means of communication

civat	meclis, toplum	assemblée, société	assembly, society
civatkîan civakî	toplumsal, sosyal	social, e	social
civataşaredariyê	belediye meclisi	conseil municipal	town council
encumen	encümen	commission, comité	committee, commission
encumena şaredariyê	belediye encümeni	comité exécutif municipal	town council executive
tax	mahalle	quartier	quarter
awartin(biawêre!), l.	istisna etmek	excepter	to except
awarte	istisnâ	exceptionnel	exceptional
rewşaawarte	istisnâ durum	état d'exception	state of exception
birandin (bibirîne !), l.	yok etmek	exterminer	to exterminate
birandin, <i>n.m.</i>	yoketme	extermination	extermination
nijadkujî	soykırım	génocide	genocide
qir, qirkirin	katliam	massacre	massacre, slaughter
hinare	mesaj	message	message
hinartî, şandî, peyk	elçi	envoyé, messenger	messenger
darayî,maliye	maliye	finance	finance
wezareta darayiyê, maliyê	maliye bakanlığı	ministère des finances	ministry of finance
endustrî	endüstri	industrie	industry
wezareta endustriyê	endüstri bakanlığı	ministère de l'industrie	ministry of industry
balyoz, sefir	büyük elçi	ambassadeur	ambassador
balyozxane	elçilik	ambassade	embassy
konsul	konsolos	consul	consul
konsulxane	konsolosluk	consulat	consulate
ataşe	ataşe	attaché	attaché
pispor	uzman, bilirkişi	expert	expert
desthilat	otorite	autorité	authority
karîn, şıyan	iktidar, kudret	pouvoir	power
dengdan	oylama	vote	vote
hilbijartin	seçim	élection	election
hilbijêr	seçmen	électeur	elector, voter
hilbijartî	seçilmiş	élu	elected
bijare	seçkin	distingué	distinguished
namzed	aday	candidat	candidate, applicant
bernamzed	aday adayı	candidat à la candidature	candidate for candidacy
statu	statü	statut	status
referandum	referandum	référendum	referendum

Rastnivîsîna lêkera **BÛNÊ**

Ez	im	me
Tu	(y) î	yî
Ew	e	ye
Em	in	ne
Hun	in	ne
Ew	in	ne

Mînak:

Ez	kurd	im
Tu	kurd	î
Ew	kurd	e
Em	kurd	in
Hun	kurd	in
Ew	kurd	in

Lê	Ez	gundî	me
	Tu	gundî	yî
	Ew	gundî	ye
	Em	gundî	ne
	Hun	gundî	ne
	Ew	gundî	ne

Lêkera **bûnê** mana rewş guhartinê (fransizî : *devenir*, îngilîzî, *to become*) jî dibe û hingê wekî jêrîn tê bi kar anîn :

Ez	dibim
Tu	dibî
Ew	dibe
Em	dibin
Hun	dibin
Ew	dibin

TERMÊN ROJNAMEVANIYÊ

<i>kurdi</i>	<i>tirkî</i>	<i>fransîzî</i>	<i>ingilîzî</i>
rojname	gazete	journal	newspaper
rojnamevan	gazeteci	journaliste	journalist
rojnamevanî	gazetecilik	journalisme	journalism
kovar	dergi	revue	journal, review
kovara hefteyî	haftalık dergi	revue hebdo- madaire,	weekly hebdomadaire
kovara mehane, mehname	aylık dergi	revue mensuelle, mensuel	monthly
kovara sênehî	üç aylık dergi	revue trimestrielle	quarterly
kovara salane, salname	yıllık dergi	revue annuelle	annual journal
kovara nîvmehî	15 günlük gazete	revue bimensuelle, bimensuel	bimonthly, fortnightly
redaktor	redaktör	rédauteur	redactor
nûçegihan	muhabir	correspondant	correspondent
nivîs	yazı	écrit	writing, written work
nivîsar	yazı, metin	écrit, texte	text
bend	makale	article	article, paper
nivîser	okur-yazar	alphabète, qui sait lire et écrire	literate
nivîskar, nivîsevan	yazar	écrivain	writer
nivîsandin	yazı, yazmak	écriture, écrire	writing, to write
nûçe	haber	nouvelle	news
berpirsiyar	sorumlu	responsable	responsible
berpirsiyarî	sorumluluk	responsabilité	responsibility
nivîskî	yazılı	écrit, par écrit	written, in writing
nivîsyar	katip	scribe, secrétaire	secretary, scribe
nivîsgeh	yazı odası	bureau	office
nivîsxane	yazı kalemi	secrétariat, bureau des dactylos	typing pool, writing section
destnivîs	elyazması	manuscrit	manuscript
destxet	elyazısı	écriture	handwriting
rastnivîsîn	imla kuralları	orthographe	orthography
semivîs	başlık	titre	title
semivîsar	başyazı, başmakale	éditorial	editorial, leading article
semivîskar	başyazar	éditorialiste	editorial writer
roportaj	röportaj	reportage	report
karikator	karikatür	caricature	cartoon

karikatorîst	karikatürîst	caricaturiste	cartooniste
foto	fotograf	photo, photograph	photo, photographie
fotokêş	fotoğrafçı	photographe	photographe
wêne	her türlü resim	image, peinture	image, painting
çîn, neqş	resim	dessin	drawing
neqşkêş	desinatör	dessinateur	drawer
sernûçe, manşet	manşet	manchette	headline
kiriyar, abone	abone	abonné	subscriber
kiriyarî, aboneyî	abonman	abonnement	subscription
çapemenî	basın	presse	press
çap	basım, baskı	impression	printing
weşan	yayın	publication	publishing
çapxane	matbaa	imprimerie	printing house
weşanxane	yayınevi	maison d'édition	publishing house
pirtûk	kitap	livre	book
namilke	broşür	brochure, opuscule	brochure, booklet
bulten	bülten	bulletin	bulletin
belavok	bildiri	tract	tract
rêze	dizi	série	series
rêze-film	dizi film	feuilleton, films à épisodes	serial
wêneçirok	çizgi roman	bande dessinée	strip cartoon
fotoroman	fotoroman	roman-photo	romantic picture story
çirok	hikaye, masal	histoire, conte	story, tale
çîn, neqş	işleme, desen	dessin, motif	motif, pattern
çînîn	işlemek, nakşetmek	graver, dessiner	to engrave, to imprint, to draw
veçînîn, hevrês kirin	dokuma sök- üğünü örmek, örerek, yapmak	reprendre	to darn, to mend, to stitch up
hilçînîn	sarmak, masura sarmak	embobiner, enrouler	to wind up, to roll up

GIYAYÊN DERMANAN

Va ne navên çend giyayên ku di hekimiya kurmancî de bi kar tînin. Gelo hun mana wan bi tu zimanên din dizanin ? Heke bi eseyî dizanibin kerem kin ji *Kurmancî* re binvîsin.

- Meyremxurt
- Tirşok
- Qahfûr
- Pelewêsk
- Gûlik
- Karî
- Gûriz
- Nûsek
- Doçbizin
- Hîro